॥श्रीगणेशायनमः॥ ॥अथज्योतिष्टो मस्यस्तोमयोगः॥ अग्नेस्तेजसेऽइंद्रस्येंद्रियेण
येणसूर्यस्यवर्चसाबृहस्पतिस्त्वायुनक्तुदेवेभ्यःप्राणायाग्निर्युनक्तुतपसास्तो
मंयज्ञायवोदवेदधात्विंद्रंइंद्रियंसत्याःकामायजमानस्यसंतु। अन्नंकरिष्या
म्यन्नंभविष्त्यन्नंजनयिष्यामि। उपास्मैदविद्युतत्यापवमानस्तेकवऽइति
बहिष्पवमानस्य। पुष्फळऋषिः॥ गायत्रीछंदः। सोमोदेवता॥ इमेवैलोका।
गायत्रंत्रआवृहेयमितिविधायकब्राह्मणं। सतुवैयज्ञेनैतिवहिष्पवमानस्यब्रा
ह्मणंमनोहिंकारश्चक्षुरहस्यब्राह्मणं॥ अथधुरां॥ रेतस्यागायत्रीत्रिष्टुप्जग

त्यनुष्टुप्पंक्तिश्छंदांसि। प्रजापत्यमंनीड्सूर्यप्रजापतिसोमाश्चदेवताः॥ सर्वे
ष्टयिम्तरिक्षंद्यौः सर्वेदिशश्चध्येयानि॥ अन्नंसीप्राणायानोचक्षुषीश्रोत्रेवा
कूसमानोदानावितिध्येयानि॰ प्रजापतिरकामयतबहुस्यां प्रजायेयेतिषड्वि
ंशब्राह्मणं॥ षाणःप्रस्तावस्यदेवता॥ आदित्यउद्गीथस्यअन्नंप्रतिहारस्यहो।
श्चुपगातृणामुपगानं। ॐमियजमानस्यअग्नेरुक्षीषोनिरुक्तःप्रजापतेनि
रुक्ताःसोमस्यमृडश्लक्ष्णंवायोःश्लक्ष्णंबलवदिंद्रस्यक्रौंचंबृहस्पतेः। अमृत
त्वंदेवेभ्यआगायानि॰ स्वधांपितृभ्यआगायानि। आशांमनुष्येभ्यआगायानि

सो०गा०

२

तृणोदकंपशुभ्यआगायानिःस्वर्गंलोकंयजमानायागायानि·अन्नमात्मन
आगायानि०आदित्यंसामामासिप्रतिमाभाहितूष्णीचात्वाळमुदपात्रंचावेक्षे
रन्हुंमइतिसकृद्धिंकृत्यबहिष्यवमानेनस्फवीरन्।स्फत्वाजपेत्०अंनमकर
मंनमभूदंनमजीजनं०अयाज्यानि।पुरस्ताज्जपः॥अथस्तोमयोगः॥दीक्षायैव
र्णेनितपसोरूपेणमनसोमहिम्नावाचोभिभूत्याप्रजापतिस्वायुनक्तुप्रजाभ्यो
पानाय।अग्नआयाहिवीतयइत्याग्नेयंप्रथमाज्यपुष्कळऋषिः॥गायत्री
छंदःअग्निर्देवता।प्रजापतिर्देवेभ्यआत्मानंपशुंकृत्वापायच्छदितिविधाय

हरेंव

२

कवाज्यंणा।मनोहिकारःणा।अथधुरांजगतीछंदसासोरीदेवतयादिवमेतया।
ध्यायन्गायेच्छोत्रेधीयेते।प्राणःप्रस्तावस्येतिआदिपर्यायादिषुहिंकारेणास्फ
वीरन्दीक्षायैवर्णेपानाय॥आनोमित्रावरुणेति॥मैत्रावरुणंद्वितीयाज्यस्य
पुष्क·गाय०मित्रावरुणौदेवते।प्रजापतिर्देवेभ्यआ०णं·मनो०णं०अथधु
रं॥गायत्रीछंसाग्नेयीदेवतायापृथिवीमेतयाध्यायन्गायेत्प्राणापानौ
धीयेते।प्राणःप्रस्तावस्येत्यादिपर्यायादिषुहिंकारेणास्फवीरन्।३।दीक्षायैव
र्णेन०पाना·पाना·पाय·आयाहिसुषुमाहितश्रुतीन्द्रेधतृतीयाज्य·पुष्क

Digitized with financial assistance from the Government of Maharashtra on 11 June, 2017

॰गाय॰ इंद्रोदेवता॰ प्रजापति॰ यंमनोहि॰ यंअथधुरांत्रिष्टुप्छंद सैंद्रीदेवतयांत
रिक्षमेतयाध्यायनांयेतत्चक्षुषीधीयेते॥ प्राणाः प्रस्तावस्येत्यादिपर्यायादिपुहि
कारेणस्तुवीरन्॥ ध॥दीक्षायेवर्योन॰पानाय॥ इंद्राग्नीआगतः सुतमितिसैंद्र
ग्नंचतुर्थज्यस्य॥पुष्क॰ इंद्राग्नीदैवते॥ प्रजापतिर्दे॰ यं॰ अथधुरांअनुष्टुपछंद
साप्राजापत्यादेवतयासर्वमेतयाध्यायन्यंयेतत्वाधीयेतेप्राण॰ प्रस्तावस्येत्या
दियर्यायः अथमाध्यंदिनः॥ अग्नेस्तेजसेंद्रस्येंद्रियेणसूर्यस्यवर्चसाद्दत्तस्यद
र्शपूर्णमासाभ्यांबृहस्पतिस्त्वायुनक्तुदेवेभ्यःप्राणायवायुर्युनक्तमनसास्तोमेंयवो॰संतु॰

॰अन्नंकरिष्या॰मि॰उच्चातेजातमंधसःपुनानःसोमधारयापवस्वेतिमाध्यंदिनप
वमानस्य॥गायत्रामहीयंवयोज्ञतानिसामानि॥पुष्कळोमहीयुरुरुर्युधाजिउशना
इतिऋषयः॥ गायत्रीबृहतीत्रिष्टुबितिछंदांसि॥सोमोदेवता॥एतावतावावमाध्य
दिनेनेंसवनेपुपुवेज्ञतिविधायैब्राह्मणांमानो॰यं॰त्रयीविधाहिंकारस्तिरह
स्यब्राह्मणं॥प्राणास्तावस्येत्यादिःसाम्नेहिकुर्युः॥ऐरंवैबृहद्रथंतरंमनोवैबृहद्वा
मथंतरंसामवैबृहद्रथंतरंप्राणोवैबृहद्रथन्तरमसौवैळोकोबृहद्रथं
तरं॥यस्तेगोपुमहिमायस्तेअश्वरथेवातेस्तनानयित्नोंयउतेयस्तेअग्नेमहि

मातेनसंभवरथंतरदृविणंवनराधि॥६॥दीक्षायेऽभित्वाशूरनोनुमश्रुति
रथंतरश्छंदोहोतुःपृष्ठंवसिष्ठऋषिः।ककुबुन्नराबृहतीछंदः।इंद्रोदेवता।प्रजापतिर
कामयतबहुस्यांप्रजायेतिसतपोऽतप्यतसतपस्तप्त्वेदंसर्वमसृजतयदिदंकिंचतत्सृष्ट्वा
अनुप्राविशदितिविधायकब्राह्मणं॥
अग्निमंथतिसहिंकारश्रुतिरहस्यं।प्राणःप्रणावस्येत्यादि॥७॥गावोभ
वाअजावयोव्रीहयोयवाःदीक्षायैवर्णेनंपानायांकयानश्चित्रआभुव
दितिवामदेव्यमैत्रावरुणासामवामदेवऋषिःगायत्रीविश्वेदेवादेवता॥आपो
वाअग्नेर्वियामार्ष्टिहितिविधायकंगंउपमंत्रयतेसहिंकारश्रुतिंगंप्राण

हेरंव
ध

ःप्रस्तावस्योत्यादिपर्यायपुहिंकारेणस्तुवीरन्॥८॥दीक्षायैवर्णेनंपानायतंवोर
स्मृतीषहमितिनोधसंव्रश्नसामानोधाऋषिःबृहतीछंदःइंद्रोदेवता॥इमौवेलो
कौसहास्तामितिविधाणं।त्रयीविद्याहिंकारश्रुतिरंगंप्राणंप्रस्तावस्येत्या
दिनोधसंसामोपधावामितंवोदस्मृचंमुपधावामिनोधसमृषिमुपधावामि
बृहतीछंदउपधावामिसप्तदशंस्तोममुपधावामिवैराजमुपधावामिदीक्षायै
वर्णेनंपानायतरोभिर्वोविदद्वसुमितिकाळेयमळावाकसामाकलिऋषिःबृ
हतीछंदःइंद्रोदेवता॥देवासुराअस्पर्धंतेतिविधायकब्राह्मणंत्रयीविद्यांगं।

इंद्रेदेवतामुपधावामि सु उदीचीदिशमुपधावामि।आत्मानं
अस्यसाम्नः कामायजमानस्यसमृद्ध्यै

प्राणःप्रस्तावस्त्यादिःइतिषष्ठानि॥२०॥अथवाजपेयस्यस्तोमयोगः॥अन्ने
स्तेजसेऽसंतु।अन्नंकरिष्यामि।उपास्मोरविकृतत्याएतेअसृग्रंतंवानृम्यानि
पवमानस्यातेकवइतिवहिष्यवमानस्यपुष्कळ०गाय०सोमोदे०श्मेवेळोका
ग०विधाय०न०सन्नुवैयते०वहिष्य—यं०मनोहिं०रह०यं०अचसर्वत्रद्युनानास्ति
प्राणःप्रस्तावस्येत्यादिगश्तिवहिष्यवमानस्यस्तोमयोगः॥अथाज्यानि।पुर
स्ताज्जपः।स्तोमयोगः॥दीक्षायैवर्णिन०यानायहि॥तादेवोअमर्त्यास्तिप्रथमा
ज्यस्य।पुष्कळ०गायः।अग्निर्देवता।प्रजापतिर्देवेभ्यआत्मा०विधा०यं०प्राणःप्र

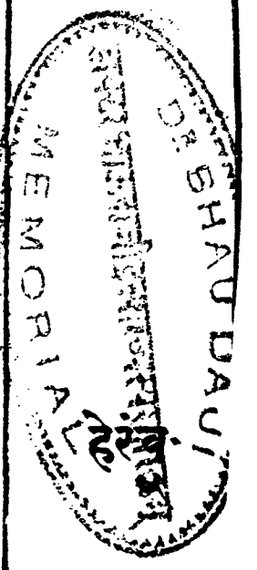

स्तावस्येत्यादि॥१॥उपरिष्टात्जपःदीक्षायै०यानाय।तानःशक्रंपार्थिवस्येतिद्वि
तीयाज्यस्य०पुष्क०गाय०मित्रावते॥प्रजापतिर्दे०विधा०यं।मनो०हिंयं।प्राणःप्र
स्तावस्येत्यादि॥दीक्षायैवर्णेन०भ्योपानाय।सूरुपकृत्नुमूतयश्तितृतीय
याज्यस्य॥पुष्क०गाय०इंद्रोदेवता।प्रजापतिर्दे०वे०प्राणःप्रस्तावस्येत्यादि॥३॥
दीक्षायैवर्णेन०यानाय।तमीडिष्वयोअद्रिषतिचतुर्थीज्यस्यपुष्कळः॥गा
य०इंद्राग्नीदेवते।प्रजापतिर्देव—विधा०यं।मनोहि०रह०यं।प्राणःप्रस्ताव
स्येत्यादि॥४॥इत्याज्यानि॥अथमध्यंदिनः॥अग्नेस्तेजसे०वायुर्पुनक्तुमन

सालो मं·स्यसंतु·अन्नंक·यिष्यामि।अस्यप्रळापरी——चताऽयंसोमऽतिमा
ध्यंदिनपवमानस्य।गायत्रामहीयवसमंतंदैर्घ्यअवसदेवसदेवस्थानयोधाजय
पार्थानिसामानि।युक्त्वोमहीयुरग्निदर्घिथवावरुणोयुधाजिष्टथ्वैवैन्य
इत्सपयः।।गायत्रीबृहतीत्रिष्टुविनिक्केदांसि।सोमोदेवतावावमाध्यं·विधाय
·यं·त्रेयिविद्याहि·रहस्यब्राह्मणं।।प्राणःप्रस्तावस्योन्यादि।दास्यादयोदक्षि
णाः।।विऽआर्मयाः।रोरंवैबृहन्वंनरधि।।दीक्षायैवर्णेनःअभित्वाशूरनोनुमऽ
तिरयंतरंहोतुःपुष्टंवशिष्टऋषिः।।ककुबुत्तराबृहतीःइंद्रोदेवता।प्रजापति

रकामयतबऊ·तूष्णीम·विधा·यं।अभिमंथतिस·रह·यं।प्राणःप्रस्तावस्येत्या
दि।।१।।गायोअजान्यवाःदीक्षायैवर्णेन·कायानश्चित्रआभुवदितिवामदे।
व्यमेत्रावरुणसामावामदेव्यऋषिः।गायत्रिर्देवादेवता।आयोवाऋ·विधा
·यं।उपमंत्रयतेसहि·रह·यंप्राण·प्रस्तावस्थित्यादि।।२।।दीक्षायैवर्णेन।तं
वोदस्ममृतीषहमित्याभिवर्त्रोब्राह्मसामप्रजापतिऋषिःककुबुत्तः।इंद्रो
देवता·अमीवर्तोव्रह्मसामंभवती·इंद्रोदेवता·अमीवर्तोव्रह्मसामंभवतीति।
विधाय·यं।त्रयीविधो·प्राणःप्रस्तावस्येत्यादि।।अमीवर्त्तरसामोपधावमितंवो

दस्मृचमुप॰प्रजाप॰इंद्रांदेवतासु॰बृहतीछंदउप॰सप्तदशस्तोमसु॰उदीचीदि
शासु॰आत्मानसु॰ब्रह्मसु॰ब्रह्मसु॰॥३॥दीक्षायेववर्णेनः वरेभिर्वीवि दक्षसु
मितिकाळेयमछावाकसाम॰कळिक्रन्दनी॰इंद्रोदेवता॥देवश्चवा असु॰
विधाय॰यं॰त्रयीविधा॰रह॰यं॰घाणाः घाणाः घस्तावस्येत्यदि॰इतिष्टष्टाविः॰अ
ग्नेस्ते॰घाणायसूर्योयुनक्तुवाचास्तोम॰संतु॰अंनं॰मि॰यस्तेमः पवस्वेदमछ
पुरोजितीवःसूर्यस्येत्याभर्ळपवमानस्य॰गायत्रस्वाश्रीरामर्कःसफञ्जध्मंय
ज्ञायज्ञीयंधीगवकावानिसामामिपुष्क॰प्रजापतिरित्यृषयः॰गायत्रीककुबु॰

हेवंव
७

ष्णिगनुष्टुभजगतीनिछंदांसिसोमोदेवतासाध्यावैनामदे॰विधा॰यं॰मनो॰त्रयी
विधा॰घाणाःघस्तावस्येत्यादि॥१॥दीक्षायेववर्णे॰पानाय॰वत्राश्चित्रउत्येतिवा
रवंतीयमग्निष्टोमसाम॥इंघऋषिः बृहती॰अग्निर्देवारवंतीमग्निष्टोमसाम भ
वतीतिविधा॰यं॰त्रयी॰घाण॰घस्तावस्येत्यादि॰इत्यादिइत्यग्निष्टोमसाम॥अ॰
योक्थानि॰दीक्षायेववर्यो॰णयूयुबुबाणितरतिसाकमश्वंघपमुक्थ्यंशुनःशे
पः॰गायत्री॰अग्निर्दे॰देवाघाअग्निष्टोममग्नित्येतिविधायकब्राह्मणं॰त्रयी॰त्र
घाणाः घस्तीवस्येत्यादि॥१॥दीक्षायेववर्णे॰वयमुत्वामहरर्व्येतिसोभरंद्विती॰

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 11 June, 2017

यसुक्थ्य।सुभारिक्रऋषिःककुप्छंदः।इंद्रोवावादे॰देवावाअग्निष्टोममजिन्येतिवि
धा॰णं।त्रयीवि॰घाणःघस्तावस्येत्यादित्यादि।२।दीक्षायैनर्णे॰गायंतित्वेत्युक्थं
सीयंतृतीयसुक्थ्यविश्वेदेवाऋ॰अनुष्टुप्छंदःइंद्रोदिउक्थंश्रीयसुक्थानांअंत
मोभवतीतिधाय॰णं।त्रयीविःघाणःघस्तावस्येत्यादि॥३॥दीक्षायै॰इंदनुष
स्वेतिगौरिवितंषोडशिसाम।।गौरिवीतऋ॰स्वराडनुष्टुप्छंदः।इंद्रोदेवइंदश्रेष्ठ
ह॰विधाय॰णं।त्रयीवि॰घाणःघस्तावस्येत्यादि।इतिषोडशिसाम।दीक्षायै॰कि
मित्रेविस्रोपरिचक्षिनामेतिबृहद्वाजपेयसाम।भरद्वाजऋ॰त्रिष्टुप्छंदः